

Europa cu două viteze

Continuând buna tradiție stabilită deja de câțiva ani, aceea de a oferi publicului bucureștean nu doar concerte, ci și titluri de operă, Orchestra Națională Radio a programat în ianuarie un nou titlu liric, aparținând sferei italiene a genului.

Dacă unul dintre principiile din trecut (până în 2017) a fost acela de a alege partituri care să nu se regăsească în repertoriul bucureștean, ba chiar să nu se regăsească în repertoriul promovat de celelalte Opere din țară, ultimele 2 ediții ale acestui proiect liric au adus mai întâi *Simon Boccanegra* (teoretic aflată în repertoriul ONB, deși trecută de niște ani la... arhivă), iar acum *Rigoletto*, operă verdiană prezentă probabil pe toate scenele de profil ale țării. Deci justificarea alegerii nu trebuie căutată, cel puțin în 2018, în raritatea titlului ales, ci în configurarea unei oferte muzicale superioară tuturor celorlalte din jur, prin calitatea interpretării. Acesta pare să fi fost raționamentul tânărului director al Formațiilor muzicale Răsvan Suma (între timp însă plecat din respectiva funcție de management, rămânând în continuare solist al Formațiilor muzicale), raționament susținut în principal de posibilitatea conlucrării cu unul dintre cei mai buni baritoni ai lumii la ora actuală, românul George Petean, format la Cluj, ca și admirabilul nostru violoncelist.

George Petean, Luiza Fatyol, Davide Crescenzi, Maria Cristina Damian și Cosmin Ifrim, în fața Orchestrei Naționale Radio

George Petean a venit la București anul trecut cu unul dintre rolurile sale iconice, cel al corsarului-doge al Genovei, rol cu care a strălucit mulți ani pe unele dintre cele mai importante scene ale lumii. De data aceasta, el s-a întrupat în personajul cel mai emblematic pentru vocea de bariton, anume bufonul de la curtea Ducelui de Mantua, tragi-comicul *Rigoletto*, blestemat de victimele sale să sufere de aceleași nenorociri pe care el le-a provocat curtenilor căzuți în dizgrația stăpânului său. Și, la fel ca anul trecut, artistul care a dominat autoritar distribuția a fost George Petean, cu adevărat fabulos în interpretarea unei partituri care, fiind atribuită, pe rând, tuturor marilor baritoni ai lumii, pune din start problema comparației inevitabile cu alți interpreți, mulți dintre ei aureolați de o glorie greu de egalat. Ei bine, în studioul "Mihail Jora" l-am văzut pe *Rigoletto* portretizat la un nivel nemaîntâlnit în România, și cred că nu exagerez când spun asta, bazându-mă atât pe excepționalele date vocale, pe muzicalitatea de invidiat cât și pe fenomenala capacitate de a transmite emoție a solistului Operei de Stat din Hamburg (unde își are "casa" baritonul român), aflat, pare-se, la apogeul carierei sale, clădită nu numai în faimosul teatru german, dar și în Italia, Anglia, Franța, Spania, Elveția, Statele Unite, etc.

etc. Am spus "nemaîntâlnit" deși, să nu uităm, România, și mai ales Bucureștiul, a avut baritoni fantastici, care creaseră porecla de "Teatrul de Operă și Baritoni" instituției lirice dâmbovițene, ai cărei soliști de bază erau tocmai acești interpreți canalizați pe centrul ambitusului vocii bărbătești.

Baritonul oaspete a dovedit din plin că este un solist de clasă mondială. Era, desigur, firesc, să conducă magistral desfășurarea ariilor celor mai cunoscute, cântate de el și în concerte și, desigur, studiate cu un plus de atenție față de momentele de mai puțină expunere. Așa a și fost, mai cu seamă în celebra "Cortigiani", memorabilă creație vocală, muzicală și artistică. Nu mai puțin de efect a fost și tenebrosul "Quel vecchio maledivami", duetul cu Sparafucile, de la începutul actului II. Dar impresionantă a fost concentrarea sa și realizarea tuturor momentelor din partitură, reușind să confere fiecărui portativ un plus de emoție și nu o dată originalitatea unei abordări fermecătoare, pe cât de captivantă pe atât de naturală și obținută printr-un firesc al exprimării specific numai marilor cântăreți. Deși Verdi nu a oferit deloc personajului secvențe "odihnitoare" și lipsite de probleme – rolul acesta fiind o piatră de încercare pentru cei care au curajul să-l abordeze –, George Petean a etalat o lejeritate și simplitate în cânt dezarmante, întreaga sa concentrare fiind în direcția creării emoției artistice și nicidecum orientată spre

găsirea sau aplicarea soluțiilor tehnice vocale, etapă demult depășită, specifică studiului și nu prezenței în fața publicului. Cântul fără partitură a oferit, în acest sens, o și mai bună desprindere de textul muzical, ceea ce a acordat libertate deplină pentru crearea – chiar fără costume și decoruri –, a unei dimensiuni actoricești-emoționale de invidiat. Acute, culori timbrale, susținere, filaje, crescendo-uri și decrescendo-uri, coroane, respirații, pianissimo-uri de mare rafinament, forte și fortissimo tunătoare sau amenințătoare, toată paleta de nuanțe și de elemente de expresie i-au fost la îndemână lui George Petean, care a creat parcă de la zero un personaj uimitor, care nu semăna cu variantele niciunui alt artist, dar care, în mod sigur, s-a pliat la modul ideal pe ceea ce compozitorul a avut în minte atunci când a construit discursul muzical al tragicului bufon. Toate aceste date interpretative ne-au făcut să trăim o seară magică, cu adevărat la nivelul spectacolelor ce pot fi auzite în cele mai admirate teatre ale lumii, baritonul român fiind, în mod cert, unul dintre cei mai redutabili interpreți ai acestui rol la momentul de față. Cu atât mai mare bucuria racordării publicului bucureștean la o asemenea performanță, prin intermediul concertului de la sala Radio.

Încheind aprecierile entuziaste asupra prestației muzicale a lui George Petean începem să ne îndreptăm către ceea ce ar putea fi, teoretic, ascultat și pe scenele instituțiilor noastre de spectacole, cu mai mult sau mai puțin succes. Luiza Fatyol, o admirabilă soprană lirico-lejeră, a fost Gilda din acest concert, o apariție care, atingând probabil cele mai înalte cote pentru spectacolele românești, a fost, totuși, în liga secundă a performanței mondiale absolute, nereușind să fie la fel de impresionantă ca și interpretul lui *Rigoletto*, a cărui valoare și formă se situează prea sus pentru a permite "concrenței" să se apropie... Nu înseamnă că soprana, venită și ea din țara lui Goethe, de la Opera Germană a Rinului (condusă de un prieten al vocilor românești, Christoph Meyer), nu ar fi cântat bine – dimpotrivă. A rezolvat fără probleme toate momentele ce i-au revenit, cu siguranță și eleganță, lipsindu-i doar un plus de artisticitate, de emoționalitate, de experiență poate, sau de

participări în echipe solistice de elită, în așa fel încât să poată să transforme varianta sa interpretativă într-una unică și memorabilă.

Undeva pe același palier l-aș plasa pe dirijorul David Crescenzi, poate cel mai bun dirijor de care mai beneficiază, din fericire nu foarte rar, diverse teatre lirice românești. Și nu numai, pentru că Formațiile Radio l-au avut și ele invitat, inclusiv anul trecut. David Crescenzi este un dirijor iubit de public dar și de orchestre și de cântăreți, un profesionist adevărat, un maestru care, indiferent de numărul repetițiilor și de calitatea echipei pe care o are la dispoziție, va aduce spectacolul la cel mai bun nivel posibil în condițiile date. Cunoașterea perfectă a partiturii, dirijată pe de rost, a fost un factor în plus pentru a-i lăsa dirijorul întreaga libertate pentru o creație diferită de execuția notelor, lucru care, într-o măsură notabilă, s-a și produs. Mi-aș dori să-l urmăresc pe excelentul dirijor italian și în fața unei orchestre de top, în condițiile oferite conducătorului spectacolului de marile teatre și de marile festivaluri, pentru că, sunt convins, are multe dintre datele necesare pentru a transforma o seară "standard" într-un eveniment.

Cam acesta a fost "TOP 3" al spectacolului de la Sala Radio, completat în continuare de soliști care activează în România. Fără un Duce de talia lui Ștefan Pop sau chiar, de ce nu, redat de Ion Hotea, organizatorii l-au invitat pe clujeanul Costin Ifrim, cândva un fenomen prin acutele sale redade în aria lui Tonio, astăzi un interpret care nu mai reușește să impresioneze, într-un rol în care memoria auditivă a românilor are multe exemple superioare. Sigur că el rămâne o opțiune viabilă în contextul în care cei mai buni interpreți nu pot fi găsiți, și că se dovedește a fi o soluție sigură, un cântăreț care oricând poate intra fără emoții într-o distribuție specifică nivelului actual al operelor românești.

Oliver Robe

Bine s-au descurcat toți cei cu roluri secundare, vocile bărbătești fiind bine alese: Petre Burcă în Sparafucile, Marius Boloș în Monterone, Andrei Lazăr în Borsa etc. O apariție scenică cuceritoare a avut Maria Cristina Damian, venită și ea de la Opera din Hamburg, pe care o mai așteptăm și pentru roluri mai generoase decât Maddalena, roluri pe care ea le are la îndemână și pe care le-a cântat pe multe scene importante. Spectacolul concertant din 12 ianuarie a fost și o premieră neobișnuită în sensul alegerii unei soprane lirico-lejere pentru rolul Giovannei (Mădălina Stan), interpretată în mod normal de mezzosoprane cu voci cârnoase. Opțiune din acest concert a părut nepotrivită și prin anularea contrastului timbral în duetul doicii cu Gilda, dar și prin redarea de către aceeași Mădălina Stan a unui mic rol de soprană (de data aceasta potrivit vocii ei), în actul I, astfel eleganta interpretă a fost singura persoană care a apărut în ipostaze teatrale duble, diferite, chiar opuse așa spune, în condițiile în care s-ar fi găsit cu ușurință o formulă care să nu deruteze publicul și care să așeze la locul lor tipologiile vocale și actoricești, potrivit dorinței compozitorului.

De remarcat că toți soliștii au cântat fără să aibă nevoie de ajutorul partiturii. Să mai notăm prestația bună, dar poate insuficient de specializată a corului bărbătesc, pregătit de Ciprian Țuțu.

A fost o seară frumoasă, răsplătită cu aplauze entuziaste de publicul care a umplut până la refuz Sala Radio, care va rămâne în arhivele sonore ale instituției ca un triumf al baritonului din rolul titular, secondat onest și de la o respectuoasă distanță de colegii de scenă. Nu am putut însă să nu mă gândesc la ceea ce, fără să ne facă nouă plăcere, se vehiculează la Berlin și la Paris, ca o consecință a unor niveluri inegale și a unor standarde diferite între țările UE. Comparându-l pe George Petean cu colegii săi din teatrele românești este ca și cum am compara Opera din Hamburg cu Opera din Iași (am ales un oraș la întâmplare), sau nivelul profesional al orchestrelor românești cu cel al celor germane... Astfel privite lucrurile, Europa cu două viteze este o realitate. O Europă a celor care fac înaltă performanță și alta a celor pentru care... merge și așa.

C. MIHAI

Concert cameral Enescu, Bach, Schubert

Cel de-al treilea mijloc de săptămână din luna ianuarie dedicat Orchestrei de Cameră Radio în actuala stagiune a Orchestrelor și Corurilor Radio, ne-a propus întâlnirea cu lucrări muzicale aparținând unor epoci stilistice diferite care au ca element comun atenția acordată melodiei, pusă în diverse contexte sonore. De asemenea, afișul concertului din 24 ianuarie a oferit publicului ocazia de a se reîntâlni cu doi muzicieni români cu o remarcabilă activitate interpretativă în Germania: pianistii Cristian Niculescu și Zsuzsa Bálint.

În deschidere, Orchestra de Cameră Radio, la pupitrul căreia s-a aflat Olivier Robe, unul dintre tinerii dirijori străini

Zsuzsa Bálint, Cristian Niculescu

frecvent invitați în România, a interpretat *Două intermezzi pentru orchestră de coarde op. 12* de George Enescu. Plasate în catalogul creației enesciene între *Rapsodiile române op. 11* și *Simfonia nr. 1 op. 13*, cele două piese ce se constituie într-un veritabil respiro așa cum sugerează și titlul lor, au fost prezentate într-o versiune agreabilă și bine conturată din punct de vedere al frazărilor. De altfel,

dirijorul format la clasa legendarului profesor Jorma Pamula a surprins, prin alegerile inspirate în ceea ce privește gestica și modul de gândire a jocului nuanțelor, melodismul cu alură interiorizată ce caracterizează aceste piese în care regăsim lirismul și distincția specifice multora dintre marile lucrări enesciene.

Următoarele momente muzicale incluse în programul concertului i-au adus alături de Orchestra de Cameră Radio și de dirijorul Olivier Robe, pe Cristian Niculescu și Zsuzsa Bálint, care au oferit publicului interesanta experiență a audierii unei formule interpretative destul de puțin prezentă în peisajul muzical autohton: duo-ul pianistic solistic. Aceștia au interpretat două dintre opusurile concertante dedicate claviaturii de către Johann Sebastian Bach, primul dintre ele